

Vår ref. 26/21538 - 1
Saksbehandler Dag Trygve Enden
Dato 16.09.2026

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
41/26	Formannskapet	29.09.2026
109/26	Bystyret	15.10.2026
11/26	Partssammensatt utvalg	29.09.2026

Etablering av Grenland renseanlegg IKS

Formannskapet 29.09.2026

Behandling

Stein Erik Amlie (H) fremmet følgende forslag:

7.Som representantskapsmedlemmer, med varamedlemmer, velges:

Medlem: Ordfører Marius Roheim Aarvold

Varamedlem:

1.Helene Røsholt

2.Vibeke Larvoll

Medlem: Varaordfører Jørn Inge Næss

Varamedlem:

1.Karianne Hansen

2.Gabriel Stephen

Medlem: Odin A. Bohmann

Varamedlem:

1.Helga Lilleland

2.Trude Tvedt

Votering:

Kommunedirektørens innstilling og forslag fremmet av Amlie (H) ble votert over samlet.

Kommunedirektørens innstilling og forslag fremmet av Amlie (H) ble enstemmig vedtatt.

FORM - 41/26 vedtak

1. Nytt interkommunalt selskap – Grenland Renseanlegg IKS – etableres i samarbeid med Bamble og Porsgrunn kommuner.
2. Vedlagte utkast til selskapsavtale vedtas.
3. Vedlagte utkast til eierstrategi vedtas.
4. Ordfører gis fullmakt til signatur for selskapet og til å fungere som valgkomite fram til selskapets stiftelsesmøte.
5. Kommunedirektøren gis fullmakt til administrative oppgaver for opprettelse av selskapet.

6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å inngå overgangsavtale om medbestemmelse mellom kommunene, de tillitsvalgte foreninger og selskapet.
7. Som representantskapsmedlemmer, med varamedlemmer, velges:
Medlem: Ordfører Marius Roheim Aarvold med varamedlemmer: 1. Helene Røsholt (H) og 2. Vibeke Larvoll (V)
Medlem: Varaordfører Jørn Inge Næss med varamedlemmer: 1. Karianne Hansen (FrP) og 2. Gabriel Stephen (KrF)
Medlem: Odin Adelsten Bohmann (Ap) med varamedlemmer : 1. Helga Lilleland (SV) og 2. Trude Tvedt (Ap)

Partssammensatt utvalg 29.09.2026

Behandling

For behandling i partssammensatt utvalg var kommunedirektørens innstilling:

Partssammensatt utvalg får, iht. utvalgets delegering, saken om etablering av Grenland renseanlegg IKT til orientering og uttalelse før behandling i formannskap og bystyre.

Votering:

Kommunedirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.

PSU - 11/26 vedtak

Partssammensatt utvalg får, iht. utvalgets delegering, saken om etablering av Grenland renseanlegg IKT til orientering og uttalelse før behandling i formannskap og bystyre.

Kommunedirektørens innstilling

1. Nytt interkommunalt selskap – Grenland Renseanlegg IKS – etableres i samarbeid med Bamble og Porsgrunn kommuner.
2. Vedlagte utkast til selskapsavtale vedtas.
3. Vedlagte utkast til eierstrategi vedtas.
4. Ordfører gis fullmakt til signatur for selskapet og til å fungere som valgkomite fram til selskapets stiftelsesmøte.
5. Kommunedirektøren gis fullmakt til administrative oppgaver for opprettelse av selskapet.
6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å inngå overgangsavtale om medbestemmelse mellom kommunene, de tillitsvalgte foreninger og selskapet.
7. Som representantskapsmedlemmer, med varamedlemmer, velges:

Medlem: _____ Varamedlem: _____ og _____

Medlem: _____ Varamedlem: _____ og _____

Medlem: _____ Varamedlem: _____ og _____

Bakgrunn for saken

Saken kommer til behandling for å følge opp sak 34/26 i bystyret, hvor bystyret vedtok følgende:

1. *Status i forprosjektet som beskrevet i saken tas til orientering*
2. *Kommunedirektøren gis fullmakt til å igangsette arbeidet med å etablere et interkommunalt selskap (IKS) i samarbeid med Skien og Bamble kommuner.*
3. *Kommunedirektøren skal legge fram for bystyret en endelig sak med forslag til selskapsavtale, organisering og øvrige forutsetninger for endelig beslutning før etablering.*

4. *Hovedprinsippene om den prosentvise kostnadsfordelingen som beskrevet i saken innarbeides i selskapsavtalen.»*

Bystyret ber ordfører fortsatt arbeide for statlig finansiering av prosjektet på minimum 50%. Alternativt forhandle med staten om rimelig lån.

Oversendelse til administrasjonen for vurdering

1. *For å sikre kommunenes interesser og faglige oppfølging skal det ansettes en daglig leder med kompetanse og erfaring fra tilsvarende størrelse av prosjekter.*
2. *Styret i IKSet skal, på bakgrunn av daglig leders rapportering, jevnlig oppdatere bystyrene om fremdrift, økonomi og utfordringer i prosjektet.»*

Kommunedirektørene har nedsatt en prosjektgruppe bestående av medarbeidere med komplementær kompetanse fra administrasjonene i de tre kommunene. Prosjektgruppen har utarbeidet et grunnlag for etablering av et interkommunalt selskap (IKS) som skal bygge, eie og drive renseanlegg for de tre grenlandskommunene Bamble, Skien og Porsgrunn.

Hovedmotivasjonen for å etablere et IKS allerede nå, er å tilnærme seg avgiftsregelverket på gunstigst måte for kommunene og innbyggerne, slik at merverdiavgift ikke blir en sluttkostnad i prosjektet. Det innebærer å etablere IKSet tidlig, slik at selskapet får mest mulig fradrag for inngående mva.

Tilsvarende sak legges fram for by- og kommunestyrene i de tre samarbeidende kommuner, som deltakere i selskapet. Vedtak av selskapsavtale og eierstrategi må være likelydende.

Hovedtillitsvalgte i de tre kommunene har deltatt på et drøftingsmøte vedrørende etablering av en 3-partsavtale som ivaretar Hovedavtalens intensjoner i byggeperioden, samt at de hovedtillitsvalgte har mottatt arbeidsutkast til saksframlegg, selskapsavtale og eierstrategi til høring. Referat fra drøftingsmøte og høringsuttalelsen ligger vedlagt saken. Høringsuttalelsen kommenteres senere i saksframlegget.

Saksfremstilling

Opprettelse av et interkommunalt selskap

Et interkommunalt selskap (IKS) er en egen selskapsform som benyttes når to eller flere kommuner ønsker å løse en felles oppgave gjennom en egen virksomhet med selvstendig organisasjon og styring. Selskapsformen er lovregulert i Lov om interkommunale selskaper (IKS-loven), og benyttes ofte ved samarbeid om avløpsrensing.

Ved å opprette et IKS endres bystyrets rolle fra linjestyring til eierstyring. Det innebærer at styringen endres fra å linjestyre fra bystyret til kommunedirektørens administrasjon, til at bystyret utøver eierstyring gjennom rammer i selskapsavtalen, forventninger i eierstrategien og kommunens representanter i representantskapet.

Hvem beslutter hva når et IKS opprettes

Når et IKS opprettes, vil det være ulike roller som beslutter ulike momenter. Tabellen under angir de viktigste momentene ved opprettelsen:

Rolle	Beslutter
By- og kommunestyrene i de tre deltakende kommunene	• Vedtar selskapsavtalen som omhandler de juridiske og økonomiske rammene for selskapet, herunder låneramme for selskapet. ○ Selskapsavtalen omhandler blant annet bestemmelser om valgkomite, som ligger til grunn for representantskapets valg av styre.

	• Vedtar eierstrategien for selskapet • Velger hvem som skal representere den enkelte kommune i representantskapet.
Representantskapet, bestående av representanter for de tre kommunene	• Velger styre basert på innstilling fra valgkomiteen. Styret skal etableres med komplementær kompetanse i tråd med de behov selskapet har for å utøve sitt oppdrag, jfr. eierstrategien og kommunenes eierskapsmeldinger.
Styret	• Ansetter daglig leder av selskapet
Daglig leder	Innenfor rammene som blir gitt av styret skal daglig leder: • Bygge og tilpasse organisasjonen i tråd med de behov selskapet har til enhver tid. • Etablere administrative rutiner, økonomirutiner og internkontroll. • Utarbeide forslag til budsjett, økonomiplan og virksomhetsplan. • Forestå daglig drift

Eierkommunene, ved by- og kommunestyrene, legger rammene for selskapet i selskapsavtalen. IKSet vil organisere selskapet slik at det best mulig ivaretar selskapets oppdrag gitt i selskapsavtalen. Derfor blir innholdet i selskapsavtalen spesielt viktig, særlig i vårt tilfelle hvor de økonomiske rammene for byggeprosjektet er omfattende. I henhold til IKS-loven hefter hver kommune ubegrenset for sin respektive andel av selskapets forpliktelser, naturligvis herunder den andel av selskapets låneforpliktelser som opptas i forbindelse med selskapets byggeprosjekter.

Selskapsavtale GRA IKS

Selskapsavtalen er vedlagt saken. Utvalgte viktige punkter kommenteres i saksframstillingen:

3-1 Formål

Her angis formålet med selskapet, som er å planlegge, anlegge, eie og drive felles renseanlegg og tilhørende infrastruktur for håndtering og rensing av avløpsvann fra deltakerkommunene. Dette skal utøves i tråd med selvkostprinsippet. Det angis også at selskapet ikke har erverv til formål, slik at det ikke skal havne i skatteposisjon.

4-1 Selskapets ansvar – videreføring av kommunenes arbeid

Kommunene har videreført arbeidet med renseanlegget i forprosjektet. Selskapet forpliktet her til å overta de prosesser og anskaffelser kommunene har startet på. Det er tilrettelagt for slik overtakelse i flere av anskaffelsene. Dette innebærer at selskapet ikke starter disse prosessene på nytt. Det opprettes et vedlegg 1 til selskapsavtalen hvor dette konkretiseres, slik at det ikke skal oppstå tvil om hva punktet omfatter.

I tillegg konkretiseres selskapets virksomhets- og ansvarsområde i vedlegg 2. Vedlegget angir grensesnittet mellom hvilke anlegg, tekniske installasjoner og øvrige infrastrukturelementer som er selskapets ansvar og derved også hva som bli kommunenes ansvar. Poenget med å klargjøre dette så mye som mulig er å forebygge tidkrevende diskusjoner mellom kommunene og IKSet. Noe vil trolig bli ytterligere konkretisert etter hvert som byggeprosessen skrider frem, og det tilligger da representantskapet å endre vedlegget.

4-3 Mulighet til etablering av datterselskaper og samarbeid med andre

Det angis at IKSet kan etablere selskaper og samarbeid med andre kommuner og andre IKSer. Som det omtales annet sted i saksframlegget, åpnes det her for at selskapet kan etablere et aksjeselskap for håndtering av slam.

6-2 Eierandel – ansvar for investeringskostnad og tilhørende låneopptak

Her fastsettes eierandelene i selskapet. Punktet angir både eierkommunenenes eierandel av den verdiskaping som ligger i selskapet, herunder eierandel til renseanlegg m.m. Samtidig reflekteres også ansvar for selskapets låneopptak og øvrige forpliktelser.

6-4 Driftskostnader – fordeling blant eierne

Selskapsavtalen angir at selskapets driftskostnader skal fordeles mellom deltakerkommunene basert på den belastning den enkelte kommune påfører anlegget og de kostnadsdrivere som til enhver tid er relevante for selskapets virksomhet. Fordelingsnøkler, målemetoder, prøvetaking og øvrige momenter som påvirker kostnadsfordelingen skal gå fram av et vedlegg. Representantskapet kan vedta endringer i vedlegget, så lenge endringene ikke er så vesentlige at de må behandles av by- og kommunestyrene. Styret får fullmakt til å fastsette retningslinjer for den praktiske gjennomføring av måling, prøvetaking etc. innenfor rammen av selskapsavtalen.

Eierkommunene vil ha en egeninteresse i å senke sin andel av driftskostnadene ved å redusere fremmedvann inn på avløpsanlegget, og derved redusere sin belastning på anlegget.

7-1 Representantskapet – antall representanter og «stemmevektning»

I selskapsavtalen angis det at representantskapet skal bestå av tre representanter fra hver av kommunene, med to personlige varamedlemmer. Antallet representanter kan justeres i tråd med hva by- og kommunestyrene mener er best. Administrasjonen foreslår 3 representanter fra hver av kommunene. I tillegg angir selskapsavtalen at den enkelte deltakerkommunes samlede stemmetall i representantskapet svarer til kommunens eierandel.

9-1 Styret

Selskapsavtalen angir antall medlemmer i styret til minimum 5 og maksimum 7 medlemmer. Ved å sette et en øvre og nedre grense behøver ikke selskapsavtalen endres for å endre størrelsen på styret innenfor denne rammen. Det vil være representantskapet som beslutter størrelsen på styret. Styret kan bestå av eiervalgte og ansattvalgte styremedlemmer i tråd med IKS-loven.

11-1 Innskuddsplikt

Selskapsavtalen angir hvor mye eierne skal yte i oppstartskapital til selskapet når det starter opp, benevnt som innskuddsplikt. Midlene bør rekke til tilstrekkelig drift inntil selskapet kan finansiere videre drift ved låneopptak til byggeprosjektet.

12-1, 12-2 Lånerammer – milepælsbaserte økninger av lånerammen

Eierne hefter prosentvis for selskapets låneforpliktelser. Selskapet skal forestå et stort og krevende byggeprosjekt med omfattende kostnader. Vi mener det vil være god eierstyring å øke lånerammene basert på definerte milepæler i prosjektet. Da vil selskapet måtte komme tilbake til eierne å be om økt låneramme i selskapsavtalen for å videreføre prosjektet. Det vil gi eierne informasjon om hvordan det har gått i prosjektet så langt, samt informasjon om hvilke deler av byggeprosjektet det nå søkes om midler til. Milepæler for økning av lånerammen angis i vedlegg til selskapsavtalen. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at det må være samsvar mellom de forpliktelser (les: entrepriser) selskapet må inngå for en rasjonell og økonomisk framdrift av prosjektet, og de lånerammer som stilles til rådighet for selskapet. En milepælsbasert økning av lånerammen vil redusere eiernes/kommunenenes økonomiske risiko. Alle vedtak om opptak av lån, naturligvis innenfor lånerammen, foretas av representantskapet.

16-2 Hovedavtalens intensjoner om medbestemmelse

Hovedavtalen i KS-området regulerer samspillet mellom arbeidsgiver og medarbeidere/tillitsvalgte innen området til KS, herunder blant annet medbestemmelse. Når kommunene oppretter et IKS vil det være utenfor området til KS. Trolig vil selskapet bli medlem av en arbeidsgiverorganisasjon, f.eks. Samfunnsbedriftene. Hovedavtalen innenfor Samfunnsbedriftenes område er for en stor del lik Hovedavtalen for KS-området. I en byggefase vil det være relativt få ansatte i selskapet. Opprettelsen av selskapet innebærer virksomhetsoverdragelse av medarbeidere, når renseanlegget nærmer seg driftsfasen. Det er derfor formålstjenlig å ivareta Hovedavtalens bestemmelser om medbestemmelse på en god måte. Vi foreslår at det løses med en avtale mellom kommunenes fagorganisasjoner, kommunene og selskapet. For å forplikte selskapet til å inngå en slik avtale, tas det inn bestemmelser om dette i selskapsavtalen.

16-3 Arbeidsgiverorganisasjon

Representantskapet avgjør om, og hvilken arbeidsgiverorganisasjon, selskapet skal tilhøre.

16-4 Virksomhetsoverdragelse

Selskapsavtalen omtaler at selskapet og deltakerkommunene skal samarbeide om virksomhetsoverdragelse i tråd med arbeidsmiljølovens kapittel 16.

17-2, 17-3 Uttredelse - sperring av uttredelse inntil renseanlegget er satt i drift

Det tas inn bestemmelser i selskapsavtalen som begrenser adgangen til å tre ut av selskapet. IKS-loven har som standard bestemmelse ett års skriftlig varsel for uttreden. Det kan avtales andre bestemmelser om uttreden i selskapsavtalen. Før kommunene oppretter selskapet og starter på byggeprosjektet vil det være relativt små kostnader ved å trekke seg ut av samarbeidet mellom de tre kommunene. Dersom en kommune ønsker å trekke seg ut under gjennomføring av byggeprosjektet, vil det påføre de andre samarbeidende kommuner store utfordringer og kostnader. Det er derfor tatt inn bestemmelser som gjør at kommunene forplikter seg til å være deltaker i selskapet fra stifting av selskapet, og til byggeprosjektet med renseanlegg, transportsystem og slambehandlingsanlegg er bygget og satt i drift. Deretter vil det være lovens bestemmelser om ett års skriftlig varsel som gjelder. I fem år etter uttreden vil imidlertid kommunen også være ansvarlig for sin forholdsmessige andel som oppstår som følge av avvikling av selskapet. Vi anser dette som et gjensidig risikoreduserende tiltak, knyttet til at når først kommunene beslutter å gå inn i dette sammen, så står kommunene solidarisk sammen til byggeprosjektet er gjennomført. Da eksisterer det også ryddige bestemmelser knyttet til uttreden. Det er imidlertid viktig å være ekstra oppmerksom på denne bindingen ved behandling av selskapsavtalen.

Eierstrategi

Forslag til eierstrategi som er vedlagt er basert på den mal som bystyret vedtok i sak 48/25. Det betyr at eierstrategien har samme struktur og de samme generelle forventninger til samfunnsansvar, valg av styrerepresentanter, eiers forventninger til styrets arbeid, dialog med eier og rapportering.

Eierstrategiens resultatmål er tilpasset selskapets virksomhet under oppføring av renseanlegget med tilhørende infrastruktur. Det betyr at det foreslås følgende resultatmål:

1. Prosjektet skal ferdigstilles innen vedtatt kostnadsramme ± 5 %.
2. Prosjektet skal ferdigstilles innen vedtatt framdriftsplan.
3. Prosjektet skal gjennomføres uten alvorlige HMS-hendelser.
4. Ved endt prøveperiode skal anlegget oppfylle alle lovpålagte rensekrav.
5. Eierkommunene skal motta åpen, forutsigbar og risikobasert rapportering gjennom hele prosjektperioden.

Når selskapet setter renseanlegget i drift er det naturlig at resultatmålene tilpasses en slik situasjon. Det betyr at bystyret vil bli invitert til å ta stilling til en ny eierstrategi på det tidspunktet. Forslag til eierstrategi er vedlagt.

Representantskapet:

Representantskapet vil blant annet ta stilling til:

- endring av selskapets virksomhets- og ansvarsområde innenfor rammen av IKS-loven
- opprettelse eller deltakelse i andre selskap
- endring av fordelingen av selskapets driftskostnader innenfor rammen av IKS-loven
- styrets sammensetning og størrelse
- låneopptak innenfor lånerammen gitt i selskapsavtalen
- hvilken arbeidsgiverorganisasjon selskapet skal tilhøre

Styret og daglig leder

Ut fra rammene i selskapsavtalen og eierstrategien skal det velges et styre til selskapet. Styrets sammensetning skal reflektere selskapets kompetansebehov til enhver tid. Siden selskapets virksomhet de første årene er et stort byggeprosjekt, vil det være naturlig at selskapets styre innehar erfaring og kompetanse om større byggeprosjekter.

Når styret er etablert, har styret flere oppgaver. Den viktigste oppgaven er å tilsette daglig leder.

Når daglig leder er tilsatt, skal selskapet, dvs. styret og daglig leder, blant annet foreta følgende oppgaver:

- utarbeide budsjett og årsplan
- søke om forhåndsregistrering i mva-registeret
- etablering av IKT-systemer
- medlemskap i arbeidsgiverorganisasjon og forholdet til tariffavtaler
- ansette medarbeidere etter behov
- avklare arbeidstidsreglement
- pensjons- og forsikringsforhold for ansatte
- forsikring av selskapets virksomhet
- utarbeide selskapsstrategi, basert på eierstrategi
- instruks for styret
- instruks for daglig leder
- utarbeide arbeidsreglement/personalhåndbok
- utarbeide arbeidsrutiner og kvalitetssystemer

Det er en rekke formelle oppgaver daglig leder skal løse i samråd med styret før selskapet blir operativt. Renovasjon i Grenland IKS ble stiftet i mars 2014 og var fullt operative fra 02.01.2015. Drammen kommune antyder 3 måneder fra etablering til selskapet er operativt. Det må derfor påregnes noen måneder fra selskapet er etablert til det er operativt.

For å ikke tape tid ved etablering av selskapet, foreslås det et midlertidig styre som sitter til representantskapet velger et nytt profesjonelt styre med komplementær kompetanse knyttet til selskapets behov, basert på innstilling fra valgkomiteen. Vi tenker ordfører får fullmakt til å fungere som valgkomite før stiftelse av selskapet. Det tenkes at det midlertidige styret i hovedsak vil arbeide med å etablere selskapet. Vi antar at valgkomiteen kan innstille overfor representantskapet i løpet av noen få måneder etter at selskapet er stiftet.

Styret, som er valgt på bakgrunn av innstilling fra valgkomiteen, vil måtte ansette en daglig leder i selskapet. Det er viktig at styret får tilstrekkelig tid til å ansette en daglig leder som har de kvalifikasjoner som passer til selskapets oppdrag. Dette vil kunne ta noe tid. Blant annet må det tas høyde for mulig oppsigelsesfrist for ny daglig leder på 3 måneder overfor eksisterende arbeidsgiver.

For å ivareta det praktiske knyttet til selskapets etablering, anbefales det å konstituere en daglig leder fram til ny daglig leder, ansatt av styret, tiltrer.

Organisering av GRA IKS – på kort og lang sikt

Det vil være selskapet selv som bestemmer hvordan byggeprosjektet skal organiseres for best mulig gjennomføring av selskapets oppdrag. Derfor vil ikke den organisering som her skisseres nødvendigvis være slik selskapet selv velger å organisere seg, men refleksjonene kan likevel være nyttig i forhold til bemanning og tilhørende økonomivurderinger.

Overordnet kan det defineres to faser, en byggefase og en driftsfase. Byggefase vil dreie seg om bygging av renseanlegg, transportsystem og slambehandlingsanlegg. Driftsfase vil dreie seg om når dette er satt i drift. Selskapet vil ha behov for forskjellig bemanning i de ulike fasene.

I byggefase kan vi tenke oss en bemanning bestående av daglig leder, kanskje en medarbeider med økonomikompetanse, som både kan håndtere selskapets økonomi, men også ha en økonomifunksjon/controllerfunksjon inn i byggeprosjektet. I tillegg kan vi se for oss at det er formålstjenlig å enten leie inn eller ansette medarbeidere som har arbeidet med prosjektet i kommunene til nå, for å videreføre kompetanse opparbeidet i prosjektet.

Kommunene har startet en anskaffelse hvor det anskaffes eksternt prosjektlederfirma som har erfaring med slike store og komplekse prosjekter som selskapet står overfor. Det legges til grunn at selskapet trer inn i de anskaffelser kommunene har foretatt. Således vil byggeprosjektet få et prosjektlederfirma som skal drive byggeprosjektet videre ut fra sin erfaring og kompetanse. Vi vurderer dette som mer robust, bla. i ft sykdom, enn at IKS skal tilsette en egen prosjektleder/daglig leder som skal lede byggeprosjektet selv.

Ut fra dette vil selskapet trolig ha vesentlig mindre bemanning i byggeprosjektet enn ved drift.

I driftsfase vil selskapet bemannes med den kompetanse som er nødvendig for å drifte et renseanlegg. Bemanningen vil trolig helt eller delvis løses ved virksomhetsoverdragelse av ansatte i kommunene.

Økonomiske momenter

Investeringskostnad er i bystyresak 18/26 anslått til 4 650 MNOK. Dette omhandler renseanlegg og transportsystem. I tillegg kommer det kostnader for et slambehandlingsanlegg for behandling av eget slam. Ved å regulere summen av investeringskostnaden og kostnaden for slambehandlingsanlegget med lønns- og prisstigning fram til 2032, antas kostnadene å bli 6 020 MNOK i 2032-kroner. Denne kostnaden må finansieres.

Et IKS vil kunne oppnå samme lånebetingelser som en kommune. Derfor legges det opp til at IKS opptar lån til byggeprosjektet så snart IKS er etablert. Lånerammen i selskapsavtalen settes til 1 250 MNOK, som vil være tilstrekkelig til at selskapet kan videreføre byggeprosjektet i en planleggingsfase. Før selskapet starter bygging av renseanlegget vil selskapet måtte komme tilbake til eierne å få økt lånerammen i selskapsavtalen.

For finansiering av selskapets kapitalutgifter under byggeperioden, herunder renteutgifter, vil selskapet fakturere eierkommunene. Eierkommunene vil kunne legge inn en kalkulatorisk rentekostnad i selvkostkalkylen, som kompenserer for den kapitalen som investeringen binder opp i byggeperioden før renseanlegg, transportsystem og slambehandling blir aktivert i balansen.

For å etablere selskapet er det behov for noe startkapital i form av penger, omtalt som innskuddsplikt i selskapsavtalen. Dette vil være å betrakte som kjøp av andeler i kommunens investeringsregnskap. Innskuddet vil blant annet omfatte lønn til daglig leder, styrehonorar, administrative utgifter til å etablere tjenesteytingsavtaler (regnskap/lønn, IKT-systemer, post-/arkivsystemer etc.). Eventuell lønn til flere personer må selskapet finansiere av prosjektet, dvs. med låneopptak.

Fordelingen av innskudd i selskapet vil da se slik ut:

Kommune	Andel	Innskudd
Bamble	21,38 %	880 000
Porsgrunn	32,12 %	1 320 000
Skien	46,50 %	1 900 000
Sum	100%	4 100 000

Konsekvenser for avløpsgebyrene

For Skien kommunes innbyggere er avløpsgebyret eks. mva. beregnet å øke fra kr 6 020 i år 2026 til 13 358 i år 2032, som tilsvarer en økning på 121 %. Dette er i løpende priser (ikke deflatorjustert).

Kommunikasjon med eierne – jevnlig eiermøter

Det er åpenbart riktig å organisere samarbeid om et felles renseanlegg i et IKS av hensyn til fradrag for mva. IKSet får imidlertid ansvar for et stort, komplisert og kostnadskreven byggeprosjekt på vegne av innbyggerne og eierkommunene. For å sikre en god kommunikasjon mellom selskap og eiere, anbefales det at selskapet lager en plan for hvordan eierne skal holdes godt orientert om framdrift, kvalitet, økonomi, og evt. andre forhold ved gjennomføring av byggeprosjektet. Orienteringen kan skje både ved rapporter, men også ved bruk av eiermøter. Planen bør legges fram for eierne til godkjenning.

Virksomhetsoverdragelse

Når virksomheter fra kommunene overføres til IKSet gjelder reglene om virksomhetsoverdragelse i arbeidsmiljøloven kapittel 16.

Ansattes rettigheter og plikter overføres

I virksomhetsoverdragelsen har ansatte som utfører de aktuelle oppgavene i kommunen rett til å følge med oppgavene over til IKSet. IKSet plikter å ta imot disse arbeidstakerne. Alle rettigheter og plikter som følger av ansattes arbeidsavtaler eller av arbeidsforholdet for øvrig, og som foreligger på overdragelsestidspunktet, skal overføres til IKSet. Dette inkluderer blant annet lønn, arbeidstid, ferierettigheter, bestemmelser om taushetsplikt, lojalitetsplikt og så videre. Etter overføringen vil det inngås nye arbeidsavtaler mellom arbeidstakere og IKSet. I disse avtalene bør det søkes å få til like rammevilkår for de ansatte.

Tariffavtale

IKSet blir bundet av tariffavtale som kommunen var bundet av. IKSet kan imidlertid reservere seg mot å bli bundet senest tre uker etter overdragelsestidspunktet.

Ved etablering av IKSet vil det være naturlig at selskapet melder seg inn i Samfunnsbedriftene og blir bundet av denne organisasjonens tariffavtaler. Samfunnsbedriftene er den største arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen for kommunale selskaper. Samfunnsbedriftene er nært knyttet til KS blant annet gjennom felles Hovedavtale. Som medlem av Samfunnsbedriftene vil IKSet være omfattet av tariffavtalen "Bedriftsavtalen", som er tariffavtalen som er tilpasset vann- og avløpssektoren. Denne vil gjelde i stedet for dagens Hovedtariffavtale.

Pensjon og valg av pensjonsleverandør

Arbeidstakernes rett til videre opptjening av pensjon overføres til ny arbeidsgiver. Ny arbeidsgiver kan velge om den vil opprettholde eksisterende pensjonsordning eller bytte til en annen ordning.

I dag har ansatte i Bamble og Porsgrunn kommuner pensjon gjennom KLP som leverandør. Ansatte i Skien kommune har egen pensjonskasse. Kommunene er i dag medlem av KS og forpliktet av særavtalen SGS 2020 til å ha en pensjonsordning med et bestemt innhold for sine ansatte. Forutsatt at IKSet blir medlem av Samfunnsbedriftene, vil IKSets nye

tariffavtale, Bedriftsavtalen, også omfattes av SGS 2020. Det betyr at pensjonsrettighetene til de ansatte etter overflytting til IKSet vil være identiske som i kommunene.

IKSet er omfattet av anskaffelsesregelverket, og anskaffelse av pensjonstjenester vil i utgangspunktet være underlagt regelverket for offentlig anskaffelser. Det pågår for tiden en sak for EFTAs overvåkningsorgan ESA med bakgrunn i en klagesak fra Storebrand om brudd på regelverket for offentlig anskaffelse av pensjon. Spørsmålene i saken er knyttet til om, og i eventuelt hvilken grad, anskaffelsesregelverket kommer til anvendelse på kontrakter om tjenestepensjon. Ut fra denne saken vil det være en viss risiko forbundet med å videreføre KLP som pensjonsleverandør uten offentlig konkurranse. Ved en konkurranse om pensjonstjenester for IKSet er det kun to aktuelle konkurrenter - Storebrand og KLP.

Et alternativ til å videreføre KLP som leverandør eller utlyse en konkurranse om levering av pensjonstjenester er egenregi gjennom Skien kommunes pensjonskasse. Dersom det er aktuelt, må det imidlertid foretas en nærmere vurdering opp mot reglene om egenregi og felles kontroll etter anskaffelsesforskriften § 3-1 jf. § 3-2.

Oppsummert må IKSet enten velge en forsikret løsning gjennom KLP/Storebrand eller egen pensjonskasse. IKSet vil ikke kunne videreføre en ordning hvor noen ansatte er omfattet av KLP og andre av egen pensjonskasse.

Nærmere informasjon om valg av pensjonsleverandør finnes i vedlegget "Pensjon ved etablering av interkommunalt selskap" av KS advokat Øyvind Gjelstad.

Det er selskapet og dets styre som må ta stilling til spørsmålene om valg av pensjonsleverandør.

Hovedavtalen og medbestemmelse

Ved opprettelse av IKSet vil det i starten ansettes få personer som skal arbeide med videre utvikling av selskapet. IKSet må sørge for at disse arbeidstakerne blir omfattet av Hovedavtalen og Bedriftsavtalen. For å sikre medbestemmelse mellom IKSet og de tre kommunene frem til selskapet er fullt bemannet og satt i drift, anbefales det å inngå en avtale om medbestemmelse mellom kommunen, selskapet og de tillitsvalgte organisasjoner i overgangsfasen. På denne måten sikrer man medbestemmelse på tvers av selskapet og kommunene, og ikke kun innad i selskapet eller kommunene alene.

Høringsuttalelse fra de Hovedtillitsvalgte og referat fra drøftingsmøte med de Hovedtillitsvalgte

Av referatet fra møtet med de tillitsvalgte fremgår det enighet om å inngå en 3-partsavtale mellom kommunene, fagforeningene og selskapet som skal opprettes. Formålet med avtalen er å videreføre Hovedavtalens intensjoner underbyggefase, samt legge til rette for en god virksomhetsoverdragelse av medarbeidere når renseanlegget skal settes i drift. Dette tas inn i selskapsavtalen.

De hovedtillitsvalgte i hver av de tre kommunene har fått oversendt arbeidsutkast til saksframlegg, selskapsavtale og eierstrategi, samt vurdering fra KS-advokat knyttet til pensjon. Høringsuttalelsen er vedlagt saken.

Høringsuttalelsen omhandler følgende 3 forhold som kommenteres:

1. Trygghetsavtale

De tillitsvalgte ønsker en «trygghetsavtale» som skal trygge ansatte, som blir overført til IKSet, på at de vil kunne ha en retrett mulighet til sin kommune dersom noe skulle oppstå, og de ikke lenger kan jobbe i IKSet. Det nevnes eksempler på årsaker som knytter seg til helse eller at en av kommunene trekker seg ut.

Innspill til selskapsavtalen:

2. «Grenland renseanlegg IKS forplikter seg til å melde seg inn i Samfunnsbedriftene.»

3. «De ansatte i Grenland renseanlegg IKS skal ha pensjon ihht dagens pensjonsordning og da fortrinnsvis KLP.»

Kommentar:

Ad. 1:

Det er ingen tvil om at eierkommunene ønsker å stå for en god arbeidsgiverpolitikk overfor sine medarbeidere, og et godt samarbeid med de tillitsvalgte. Det er utarbeidet retningslinjer for organisasjonsendring/omstilling i Grenlandssamarbeidet, som skal ivareta hensynet til arbeidstakers og arbeidsgivers interesser på en god og ryddig måte. Retningslinjene vedlegges saken. Utgangspunktet for administrasjonen er at arbeidsoppgavene for den enkelte arbeidstaker legges til et IKS, og at arbeidstaker beholder arbeidsoppgavene som følge av en virksomhetsoverdragelse. Siden arbeidsoppgavene legges til et IKS, er ikke arbeidsoppgavene igjen i kommunen. Den enkelte medarbeider kan da havne i en overtallighetsdiskusjon hos den enkelte kommune. Vi tilrår derfor at vi følger arbeidsmiljølovens utgangspunkt om at medarbeidere skal følge arbeidsoppgavene over i IKSet, og at det ikke åpnes for en generell retrettmulighet. Det legges til grunn at IKSet ivaretar omsorgs- og tilretteleggingsplikten overfor sine ansatte på vanlig måte.

Ad 2:

Selskapsavtalen forplikter selskapet til å bli medlem av en arbeidsgiverorganisasjon, men låser det ikke til en spesifikk arbeidsgiverorganisasjon. Vi anbefaler at selskapet selv bør ha frihet til å vurdere hvilken arbeidsgiverorganisasjon det skal være medlem av. Administrasjonen, som HTV, mener at det er riktig at selskapet blir medlem av Samfunnsbedriftene, men beslutning bør ligge til selskapet selv.

Ad. 3:

Hvilken pensjonsordning selskapet skal ha, ligger til selskapet selv å beslutte, som nevnt over. Det er ikke hensiktsmessig å låse det i en selskapsavtale.

Grensesnitt mellom kommunenes ansvar og IKSets ansvar

Selskapet tar ansvar for etablering av og drift av nytt felles renseanlegg i tråd med formålet i selskapsavtalen. Det ligger ikke til selskapets formål å håndtere eksisterende renseanlegg i hver av eierkommunene. Dette må håndteres av hver enkelt kommune selv.

Selskapet har behov for å etablere nye pumpestasjoner i tilknytning til dagens renseanlegg. Det forutsettes at eierkommunene legger til rette for selskapet ved å stille nødvendig eiendom til disposisjon for selskapet. Dette kan løses på ulike måter for hver kommune fordi situasjonene er ulike i de enkelte kommunene. Imidlertid forutsettes det at det økonomisk mellomværende gjøres opp etter like prinsipper kommunene og selskap imellom. Det vil dreie seg om eventuell vederlagsfri overføring av hjemmel til kommunal grunn, adkomst til lokaler for IKSet over kommunal grunn, rett til å ha VA-ledninger liggende i kommunal grunn etc. Uten å gå for mye i dybden på dette nå, så legges det til grunn god og løsningsorientert samarbeid om slike forhold i det videre.

Spesielt om slambehandlingsanlegg

Slambehandlingsanlegget kan organiseres på ulike måter, og det kan ha ulike finansiering, avhengig av hva som er formålet med slambehandlingsanlegget.

Dersom formålet med slambehandlingsanlegget er å rense eierkommunenes eget slam, vil dette være en kostnad som blir en del av kommunenes selvkostkalkyler og kan finansieres over avløpsgebyrene.

Dersom formålet med slambehandlingsanlegget er å motta slam fra andre og foredle dette til et kommersielt produkt, vil situasjonen være annerledes. Mottak av slam fra andre vil være mottak av næringsavfall og foredling til kommersielle produkter, vil være næringsvirksomhet. Da kan ikke de deler av slambehandlingsanlegget som mottar slam fra

andre og foredler dette til kommersielle produkter, være en del av selvkostkalkylene til Bamble, Skien og Porsgrunn kommuner. Denne delen må da finansieres på annen måte.

I første omgang legge det opp til at vi bygger slambehandlingsanlegg til eget bruk, slik at det finansieres over selvkost. Årsaken er delvis at nytt renseanlegg og slambehandlingsanlegg er komplekst og stort. Det er derfor hensiktsmessig å etablere god og sikker drift av vårt eget slambehandlingsanlegg før vi tar i mot slam fra andre leverandører. Det hindrer imidlertid ikke at byggeprosjektet legger til rette for videre utvidelser senere, men må være bevisst på hvilke kostnader som legges inn i selvkostkalkylen.

Organisering av slambehandlingsanlegget kan gjøres på flere måter.

1. Slambehandlingsanlegget kan være en del av IKSet. I så fall begrenser vi slambehandlingsanlegget til kun å være til eget bruk, siden IKSet ikke skal drive næringsvirksomhet.
2. Slambehandlingsanlegget kan organiseres i et eget aksjeselskap. Dersom det kun behandler eget slam, vil det fortsatt være grunnlag for å ta kostnadene inn i selvkostkalkylen.

Dersom aksjeselskapet eies 100% av IKSet, vil kommunenes eierandel, og derved ansvar for kostnadene og eventuelle gevinster i ASet, være lik kommunenes eierandel i IKSet.

Dersom det er ønske om å endre på ansvar for kostnader og eventuelle gevinster ved å bygge slambehandlingsanlegget er det et alternativ at kommunene eier ASet direkte, og ikke via IKSet. I så fall vil kostnadene finansieres av kommunene direkte, og eventuelle gevinster vil også tilfalle kommunene direkte.

Inntil videre foreslår vi at slambehandlingsanlegget legges i et aksjeselskap som eies av IKSet, og at det dimensjoneres for behandling av eget slam. Dette legger til rette for å utvide slambehandlingsanlegget til næringsvirksomhet senere. Etter administrasjonens syn bør det gjøres en markedsundersøkelse og det bør etableres forpliktende avtaler med leverandører av slam, før slambehandlingsanlegget utvides til å motta slam som næringsavfall.

Effekten av saken

Perspektiv	Negativ	Nøytral	Positiv	Ikke relevant
Konsekvens for klima på kort og lang sikt			x	
Konsekvens for miljøet på kort og lang sikt			x	
Økonomiske konsekvenser i et langt perspektiv	x			
Konsekvens for folkehelsen			x	

Kommunedirektørens vurdering og konklusjon

Av avgiftsmessige hensyn anbefaler kommunedirektøren at det etableres et IKS så snart som praktisk mulig.

Det vil ta noe tid før selskapet er etablert og i virke. For å minske tapet av framdrift som følge av selskapsetableringen, anbefales det å etablere et midlertidig styre og at det konstitueres en daglig leder.

Etablering av nytt felles renseanlegg med tilhørende infrastruktur er et stort, komplekst og kostnadskrevende prosjekt som betyr mye for eierkommunene og innbyggerne. Det er derfor viktig bruke nødvendig tid til en god sammensetning av selskapets ledelse, dvs. kompetent styre og kvalifisert daglig leder, slik at vi har de beste forutsetninger for en vellykket gjennomføring.

I tillegg er det viktig å etablere rammer for god dialog mellom selskap og eiere, spesielt i byggefasen, men også i driftsfasen.

Når byggingen er ferdig, og selskapet går over i en driftsfase, vil det være naturlig å evaluere selskapsavtale og eierstrategi for å gjøre den mer tilpasset et renseanlegg som er i normal drift.

Byggeperioden vil vare i flere år, anslagsvis 5-6 år. Virksomhetsoverdragelse av ansatte i kommunene til selskapet vil i det vesentlig foregå mot slutten av byggeperioden. I mellomtiden anbefales det å inngå en tre-partsavtale mellom eierkommunene, de tillitsvalgte organisasjoner og selskapet for å ivareta Hovedavtalens intensjoner bla om medbestemmelse i byggeperioden, og for å ivareta en god virksomhetsoverdragelse av ansatte.

Andre forhold som arbeidstid, pensjon, forsikring etc. vil måtte være en avklaring selskapet må foreta selv.

Administrasjonens konklusjon fremgår av forslag til vedtak.

Vedlegg

V1_Utkast til selskapsavtale for Grenland renseanlegg IKS

V2_Utkast eierstrategi Grenland renseanlegg IKS

V3_Utkast til retningslinjer for valgkomiteen

V4_Pensjon ved etablering av interkommunalt selskap KS advokat

V5_Referat fra drøftingsmøte 210826

V6_svar HTV saksframstilling, selskapsavtale og eierstrategi

V7_Omstillingsrutiner Grenlandssamarbeidet